

Makale Künyesi / Citation: Yasemin, S. (2024). Mersin 34. Cadde Kazısı Roma ve Geç Antik Dönem Ticari Amphoraları, SRMKA 6, 220-251.

MERSİN 34. CADDE KAZISI ROMA VE GEÇ ANTİK DÖNEM TİCARİ AMPHORALARI

MERSİN 34TH STREET EXCAVATION ROMAN AND LATE ANTIQUE PERIOD COMMERCIAL AMPHORAE

Yasemin SÖĞÜT*

Özet

Mersin ili Yenişehir ilçesi sınırları içerisinde, 34. Cadde'de 6343 ada 2 parselde Mersin Müzesi tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen kurtarma kazılarında önemli buluntular tespit edilmiştir. Kurtarma kazıları sonucu ortaya çıkarılan Roma İmparatorluk ve Geç Antik Dönem amphoraları bu makalenin konusunu oluşturur. Değerlendirmeye alınan formlar içerisinde Pompeii V, Zemer 41, LRA 1, LRA 2 ve LRA 4 amphoraları yer alır. Kilikia üretimi olan Pompeii V amphoraları çalışma içerisinde en erken tarihli gruptur. Yerleşimde tespit edilen amphoralar arasında sayıca en yoğun grubu MS 6-7. yüzyıllar arasına tarihlendirilen LRA 1B grubu oluşturur. Geç Antik Dönem amphoralarının sayısal yoğunluğu ile huni ve amphora altlıklarının varlığı söz konusu arkeolojik alanın kırsal yerleşim olarak faaliyet gösterdiğini düşündürür. Ayrıca LR 1B amphoralarına ait ağız, dip ve amphora altlığı kullanılarak yapılan restitüsyon çalışması, hunilerin LRA 1 grubuna dahil edilmesi gerektiğini gösterir. Ege üretimi LR 2 ve Suriye-Filistin üretimi LR 4 amphoraları birer örnek yer alır ve Kilikia Bölgesi'nin daha önce belgelenen Ege ve Suriye-Filistin bölgeleriyle olan ticari ilişkilerini destekler. Amphora formları üzerinde yapılan istatistiksel çalışmalar 34. Cadde yerleşiminin MS 6-7. yüzyıllarda yoğun kullanıldığını gösterir.

Anahtar Kelimeler: Kilikia, 34. Cadde, Zemer 41, Pompeii V, Geç Roma Amphoraları

Abstract

Important findings were unearthed in the excavations carried out by the Mersin Museum on 34th Street within the borders of the Yenişehir district of Mersin province in 2018. The Roman Imperial and Late Antique Period amphorae found among these findings are the subject of this article. The forms evaluated include Pompeii V, Zemer 41, LRA 1, LRA 2, and LRA 4 amphoras. The Pompeii V amphorae, produced in Cilicia, are the earliest dated group. The LRA 1B group, dated to the 6th-7th centuries AD, constitutes the most dense group among the amphorae recovered from the settlement. The numerical density of the Late Antique Period amphorae and the presence of funnel and amphora stands suggest that the archaeological site was active as a rural settlement. In addition, the restitution study

* Uzm. Yasemin Söğüt, Silifke Müzesi, Mersin, TÜRKİYE, E-posta: yasemin.sogut36@gmail.com. ORCID: 0000-0001-5047-7649.

conducted using the mouth, bottom, and amphora stand of LRA 1B amphorae shows that the funnels belong to the LRA 1 group. Among the findings is one example of Aegean-made LRA 2 and Syria-Palestine-made LRA 4 amphorae, supporting the previously documented trade relations of the Cilicia Region with the Aegean and Syria-Palestine regions. Statistical studies conducted on amphora forms show that the 34th Street settlement was used intensively in the 6th-7th centuries AD.

Keywords: Cilicia, 34th Street, Zemer 41, Pompeii V, Late Roman Amphorae

Giriş

34. Cadde olarak adlandırılan kazı alanı günümüzde Mersin ilinin en işlek kuzey-güney akslı ana caddelerinden biri üzerinde yer alır (Fig. 1). 34. Cadde üzerinde 6343 ada 2 parselde, 2018 yılında Mersin Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazıları sonucunda ortaya çıkarılan yerleşim, caddeye hâkim hafif yüksek kayalık bir tepenin doğu yamacında bulunmaktadır. Alanda kayalık üzerinde iki kaya oda mezar, bir sarnıç ve doğu tarafında magazin şeklinde dizilmiş bir dizi odadan oluşan yaklaşık 30 metreye 20 metre ölçülerinde 600 metrekarelik alan ortaya çıkarılmıştır. Yerleşimin yer aldığı hafif tepelik kayalık alan aynı zamanda önünden geçen ve denize dökülen bir dereye hâkim konumdadır (Fig. 2).

Alanda tespit edilen buluntular arasında MÖ 7-MS 7. yüzyıllara kadar kesintisiz devam eden seramik buluntuların yanında ağırşaklar, kandiller, metal döküm kapları ve sırlı Bizans seramik kapları yer alır. Yerleşimde Klasik ve Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen Kos, Knidos, Rhodos, Korinth, Khios ve Kıbrıs sepet kulplu amphoraları görülmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise Kilikia üretimi Pompeii V ve Zemer 41 amphoraları dışında bu döneme tarihlendirilen amphora grubu tespit edilememiştir. Ancak Geç Antik Dönem'de özellikle Kilikia üretimi LR 1 amphoralarında ciddi bir artış görülmektedir (Fig. 3). Bu artış Kilikia Bölgesi'nin Geç Antik Dönem'deki ekonomik fırsatlar sonucu doğan tarımsal üretimini açıkça gösterir. Bunun yanında Ege üretimi LR 2 ve Suriye-Filistin üretimi LRA 4 grubu amphoraların varlığı da bölgenin ticari ilişkileri hakkında bilgi sağlaması açısından önemlidir. Bu çalışmanın konusunu da Roma ve Geç Antik Dönem'e tarihlendirilen Pompeii V, Zemer 41, LRA 1, LRA 2 ve LRA 4 amphoraları oluşturmaktadır. Amphoralar üzerinden yapılacak değerlendirmeler yerleşimin diğer bölgelerle ilişkilerini anlamaya ve LR amphora grupları üzerinden alanın ne amaçla kullanıldığı üzerine çıkarımlar yapmayı sağlayacaktır.

34. Cadde Kazısı'nda Roma İmparatorluk ve Geç Antik Dönem'e tarihlendirilen toplam 126 parça ele geçmiştir. Bu çalışmada ise 14 amphora ile 2 huni, bir altlık ve bir tane de tıpa

parçasına yer verilmiştir.¹ Amphora grupları arasında aynı formdaki parçalar kataloğa dahil edilmemiştir. 5 farklı grup altında ele alınan amphoralar, dönemlerine ve formlarına göre gruplandırılmışlardır. Bu buluntular arasında Roma Dönemi'ne tarihlendirilen Kilikia üretimi Pompeii V ve Zemer 41 amphorası; Geç Antik Dönem'e tarihlenen Kilikia üretimi LRA 1, Ege üretimi LRA 2 ve Suriye-Filistin üretimi LRA 4 örnekleri yer almaktadır. Bu döneme tarihlenen en yoğun grubu Kilikia üretimi olan MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilen LRA 1B grubu oluşturmaktadır.

Pompeii V Amphorası

Kilikia Bölgesi'nde MS 1-3. yüzyıl arasında üretilen Pompeii V amphoraların içerisinde şarap taşınıldığı düşünülmektedir.² Üretim yeri olarak Adana'da Aegeia (Yumurtalık) ve Elaiussa Sebaste kentleri önerilir.³ Bu formların Kilikia üretimi diğer formlardan daha az üretilmiş olup İtalya, Mısır, Ege, Karadeniz ve Doğu Akdeniz bölgesine yayıldığı görülür.⁴

Pompeii V amphoraları üzerine yapılan tipolojik çalışmalarda genel olarak iki alt tip belirlenmiştir. A. K. Şenol 2008 yılında Greko-Roman Müzesi'ndeki örnekler üzerinden Pompeii V grubuna ait farklı alt tiplerin olduğunu tespit etmiştir.⁵ Form genel olarak 45-60 cm arasında değişen yüksekliğe, 4.9-14 cm arasında değişen geniş bir ağız çapı skalasına, ağız tablasında yiv, hafif dışa çekik ucu sivrileştirilmiş üçgen ya da düz ağız kenarına, uzun konik boyun, oval kesitli kulba, halka şeklinde düz bir masa kaidesi formuna sahiptir.⁶ Pompeii V amphoraları oldukça küçük boyutlu olup 7-12 litre arasında değişen kapasiteye sahiptir.⁷ Gabbari Nekropolü'nde Pompeii V amphoraların yüksek oranda bulunması ve kentteki kurtarma kazılarında ise istatistiksel tablolarda yoğun görülmemesi sebebiyle bu formlar cenaze törenleriyle ilişkilendirilir.⁸

¹ Bu makalede Mersin 34. Cadde Kurtarma Kazıları sırasında açığa çıkarılan Roma Dönemi ve Geç Antik Dönem'e ait amphoralar tarafından gerçekleştirilen bir tez kapsamında ele alınmıştır. İlgili tez çalışmasında yer verilen tüm parçalardan birbirini tekrar etmesi sebebiyle sadece birer örneğe bu çalışmada yer verilmiştir. Bu bağlamda 34. Cadde kurtarma kazı buluntularını çalışma fırsatı sunan danışmanım Prof. Dr. Ümit Aydınoglu'na, yayınlamama izin veren Mersin Müze'si müdürü Songül Ceylan Bala'ya ve arkeolog Funda Yüksel'e teşekkür ederim. Aynı zamanda tez malzememi inceleyip, fikirlerini tüm çalışmam boyunca benimle paylaşan Prof. Dr. A. Kaan Şenol'a, Doç. Dr. Erkan Alkaç'a, Doç. Dr. Sinan Mimaroglu'na ve Prof. Dr. Çilem Uygun'a da ayrıca teşekkür ederim.

² Empereur & Picon 1989, 240. Böttger 1992, 340. Şenol 2008, 113.

³ Reynolds 2005, 565. Aegeia kentindeki MS 4. yüzyılda üretime başlanan LR 1 amphoraların, Pompeii V amphoraların devamı olduğu ve LR 1 formlarının üretim merkezi olan Aegeai'deki atölyeler sayesinde anlaşıldığı bilgisini vermektedir. Kızıllarslanoglu 2019, 61. Elaiussa Sebaste antik kentinde LR 1 ve Pompeii V amphoraları üzerinde yapılan kil incelemeleri ile Elaiussa Sebaste kentinde üretildiğini önermektedir.

⁴ Empereur & Picon 1989, 145. Şenol 2008, 112.

⁵ Şenol 2008, 129.

⁶ Kızıllarslanoglu 2019, 56. Şenol 2008, 113. Reynolds 2005, 590.

⁷ Şenol 2008, 113. Kızıllarslanoglu 2019, 56.

⁸ Şenol 2018, 493-494.

Erken Tip ve Geç Tip olarak ikiye ayrılan Pompeii V amphoraları, Erken tip MS 1-150 ve Geç tip MS 150-3. yüzyıla tarihlendirilir.⁹ 34. Cadde Kazısı'nda iki adet Pompeii V amphorası tespit edilmiştir. Bunların form özellikleri aynı olmasından dolayı yayın içerisine bir örneğe yer verilmiştir (Fig. 4, No. 1). Dışa çekik ucu sivrileştirilmiş üçgen ağız kenarına, yivli düz boyun ve ağız kenarının bittiği yerden başlayan oval ve yivli kulplara sahip olup ortalama 9 cm ağız çapına sahiptir. Açık kırmızı tonlarda hamur rengine sahiptir. İçerisinde yoğun kum, küçük taş parçaları, orta miktarda kireç ve az miktarda gümüş mika tespit edilmiştir (Fig. 4, No. 1).

Benzer örnekleri Beurit'de MS 100-150¹⁰, Alexandria Greco Roman Müzesi'nde MS 1-2. yüzyıla¹¹, Doğu Suriye'de Umm El-Tlel'de MS 1. yüzyıl sonu-erken 2. yüzyıla¹², Kıbrıs'ta Amathous'ta MS 2. yüzyılın ilk yarısına¹³, Parion'da MS 1. yüzyıl sonu-2. yüzyıla¹⁴, Kilikia Bölgesi'nde ise Elaiussa Sebaste¹⁵ ve Tarsus Gözlükule'de¹⁶ MS 1-2. yüzyıla ve Taşucu Amphora Müzesi'nde MS 1. yüzyıla¹⁷ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı'nda yer alan örnek (Fig. 4, No. 1) erken tipe dahil edilerek MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilir ve çalışma içerisinde en erken döneme tarihlenen amphora grubudur.

Zemer 41 Amphorası

Zemer 41 olarak adlandırılan bu amphora grubu Roma Dönemi'nde üretimi yapılan ticari amphoralar arasında en fazla kapasiteye sahip formlardan biridir.¹⁸ Kilikia ve Kıbrıs'ta MS 1. yüzyıldan 4. yüzyıla kadar üretiminin ve ticaretinin yapıldığı bilinen Zemer 41 amphoraların içerisinde özel reçineli şarabın taşındığı ve oldukça ünlü olduğu bilinir.¹⁹

Zemer 41 amphoraların form olarak, dışa çekik yuvarlaklaştırılmış ağız kenarına, kısa ve silindirik boyna, kalın yivlendirilmiş gövdeye ve dışa çekik "mantar" şeklinde çıkıntı yapan uzun ve sivri bir dibe sahiptir.²⁰ Formda görülen kalın yivler, kendine özgü kısa ve dik açılı kulplar Zemer 41 (Pinched-Handle) amphoranın karakteristik özelliğini yansıtmaktadır.²¹

⁹ Reynolds 2005, 565.

¹⁰ Reynolds 2005, 589.

¹¹ Şenol 2018, 496-497, Fig. 418.

¹² Majcherek & Taha 2004, 243, Fig. 5.37-38.

¹³ Autret & Marangou 2011, 361-362, Plate 16.

¹⁴ Akkaş 2020, 361, Kat. No. 361.

¹⁵ Kızıllarslanoglu 2016, 318, Kat. No. 13.

¹⁶ Jones 1950, 198, Fig. 158-712.

¹⁷ Şenol 2009, 226, Fig. 50.

¹⁸ Bilir 2017, 221.

¹⁹ Williams 1989, 91-94. Rauh & Slane 2000, 328.

²⁰ Williams & Lund 2013, 156.

²¹ Akkaş 2020, 364.

Formun erken versiyonları daha uzun boyunlu ve kulpluyken geç dönem örnekleri daha kısa boyunlu ve kulplu üretilmiş olup²² ayrıca geç dönem dip formundaki ayırt edici mantar şeklinde sivri dip görülmemektedir. Sıkıştırılmış sap kulplu olarak da bilinen Zemer 41 amphoraları 65-75 cm yüksekliğinde, 19-53 litre arasında kapasiteye sahip olduğu ancak bu formun Agora M 239 olarak adlandırılan geç versiyonlarında ise kapasitenin oldukça küçük olduğu bilinir.²³ 2 litreye sahip minyatür tiplerinin üretilmesini, içerisinde özel reçineli kuru üzüm şarabının dışında farklı ve daha pahalı ürünlerinde taşınabileceği düşünülmesine neden olur.²⁴

34. Cadde Kazısı'nda Zemer 41 grubuna ait bir adet dip tespit edilmiştir (Fig. 4, No. 2). Bu çalışmada irdelenen dip parçası sivri, içi dolu ve sivri kesiminde sarmal şeklinde girinti çıkıntı oluşturan profile sahiptir. Hamur yapısı açık kırmızı tonlarda olup içerisinde yoğun kireç, taş parçacıkları ve az miktarda gümüş mika ve çok az altın mika görülür.

Benzerleri Dobrudja'da MS 3. yüzyıla²⁵, Parion'da 3. yüzyıla²⁶, İskenderiye'de MS 1-2. yüzyıla²⁷, Sagalassos'ta MS 3-4. yüzyıla²⁸, Kilikia Bölgesi'nde Taşucu Amphora Müzesi'nde MS 2. yüzyıla²⁹, Kelenderis'te MS 4. yüzyılın çeyreğinin sonuna³⁰, Antiochia ad Cragum'da MS 3-4. yüzyıla³¹ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı örneği (Fig. 4, No. 2) özellikle Antiochia ad Cragum'daki³² küçük boyutlu Zemer 41 amphoralarına benzerliği nedeniyle MS 3-4. yüzyıl arasına tarihlendirilir.

LR 1 Amphoraları

LR 1 amphoralarının MS 4-7. yüzyıllarda Kilikia ve Kıbrıs'ta, bölgede gelişen ekonomik ve siyasi gelişmelere paralel olarak bölgedeki limana sahip birçok antik yerleşimde üretildiği bilinmektedir.³³ Bunun yanında Batı Anadolu ve Kuzey Suriye gibi bölgelerde de imitasyonunu üretildiği bilinir.³⁴ Bu amphoraların bu kadar yoğun üretilmesinin bölgede artan

²² Williams & Lund 2013, 156

²³ Robinson 1959, 75. Şenol 2009, 141.

²⁴ Şenol & Kerem 2000, 141.

²⁵ Opait & Paraschiv 2013, 333, Fig. 17.

²⁶ Akkaş 2020, 370, Kat. No. 242.

²⁷ Şenol 2000, 449-450, Kat. No. 317.

²⁸ Bes 2020, 256, Fig. 9.

²⁹ Şenol 2009, 223, Kat. No. 47.

³⁰ Tekocak & Zoroğlu 2013, 114, Fig. 6.

³¹ Kızıllarslanoglu 2023, 1682, Şekil 30.

³² Kızıllarslanoglu 2023, 1682, Şekil 30.

³³ Aegeai için bkz. Şenol 2009, 145; Magarsos ve Seleukeia Pieria için bkz. Pieri 2005, 80; Korykos için bkz. Alkaç 2012, 331; Anemurium için bkz. Reynolds 1993, 144-145; Elaiussa Sebaste için bkz. Ferrazzoli 2008, 47; Soloi-Pompeipolis için bkz. Autret vd. 2010, 203-207; Arsuz-Tarsus-Yumurtalık Körfezi için bkz. Empereur & Picon 1989, 237-239.

³⁴ Empereur & Picon 1989.

tarımsal üretimin diğer bölgelere ihraç edilmesi ile bağlantılı olduğu düşünülür.³⁵ LR 1 formlarının üretiminin MS 7. yüzyıl ortalarına gerçekleşen Arap akınlarıyla sona erdiği bilinir.³⁶

LR 1 amphoralarının içerisinde zeytinyağı, şarap, tahıl ürünleri vb. ürünlerin taşındığı fikri hâkim olmakla birlikte Doğu Akdeniz, Balkanlar, Batı Anadolu, Kuzey Afrika, Hindistan gibi geniş bir yayılım alanı olduğu görülür.³⁷ LR amphoraların bu kadar geniş coğrafyaya yayılması ve hemen hemen aynı formlarda üretilmesi planlı bir organizasyonu akla getirir. Diocletianus Dönemi'nden itibaren imparatorluğun yeniden yapılandırmasıyla ve MS 432 yılında Vandallar'ın Afrika'yı yağmaları³⁸ sonucu ortaya çıkan ekonomik fırsatlarla birlikte Kilikia üretimi LR 1 amphora tipinin üretiminin yaygınlaştığı önerilir.³⁹

LR 1 amphoraları Proto LRA 1, LRA 1A, LRA 1B ve sous tipi olarak bilinen küçük boyutlu LR 1C formları olarak 4 ana tipe ayrılmaktadır.⁴⁰ 34. Cadde Kazısı'nda Kilikia üretimi LR 1 formuna ait toplam 119 parça ele geçmiştir ve en yoğun grubu oluşturur. Alt tip olarak bir adet Proto LR 1, dört adet LRA 1A, 97 adet LRA 1B, 2 adet LRA 1C, 6 adet dip, 6 adet amphora altlığı, 2 adet huni ve 1 adet tıpa yer almaktadır. 34. Cadde Kazısı'ndaki LR 1 amphoraları D. Pieri'nin⁴¹ tipolojisi dikkate alınarak değerlendirmelerde bulunulmuş olup makale içerisine form benzerliklerinden dolayı alt tiplerden birer örneğe yer verilmiştir.

Proto LRA 1A formu MS 4. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilir.⁴² 34. Cadde kazısında LRA 1 grubunun alt tipini oluşturur ve tek örnektir (Fig. 4, No. 3). Form hafif dışa çekik ve yuvarlatılmış dudağıyla bant formundadır ve omuz koniktir. İçerisinde yoğun miktarda kum, az miktarda kireç ve gümüş mika görülür. Benzerleri İskenderiye'de MS 4. yüzyıl sonu- MS 5. yüzyıl başı⁴³, Beyrut'ta MS 370-390 yılına⁴⁴, Chersonesos ve Dobrudja'da MS 4. yüzyılın ilk yarısı⁴⁵, Kilikia Bölgesi'nde ise benzer örneklerin bulunduğu Anemurium'da MS 4. yüzyıl-6. yüzyıl ortaları⁴⁶, Elaiussa Sebaste'de MS 4. yüzyılın ikinci yarısına⁴⁷, Kelenderis'te MS 4.

³⁵ Kızıllarslanoglu & Aytek 2018, 26.

³⁶ Riley 1979, 215. Peacock & Williams 1986, 187. Şenol 2003, 83. Pieri 2005, 82-83.

³⁷ Kızıllarslanoglu 2016, 173-177. Şenol 2003, 83. Pieri 2005, 82-83.

³⁸ Kozan 2020, 124.

³⁹ Elton 2003, 176-179.

⁴⁰ Ferrazzoli & Ricci 2010, 81. Şenol 2003, 83. Pieri 2005, 71.

⁴¹ Pieri, 2005, 69-81.

⁴² Opait, 2010, 1017.

⁴³ Şenol 2000, 451-453, Kat. No. 325.

⁴⁴ Reynolds 2005, 566-567, Plate 4, Fig. 26-29.

⁴⁵ Opait 2010, 1016-1017, Fig. 7.

⁴⁶ Williams 1989, 98, Fig. 59-574.

⁴⁷ Ferrazzoli & Ricci 2010, 823, Fig. 4-19. Kızıllarslanoglu 2016, 348, Kat. No. 48, 180.

yüzyıl sonu- 5. yüzyıl başına⁴⁸ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı örneği (Fig. 4, No. 3) MS 4. yüzyılın ikinci yarısı- 5. yüzyıl arasına tarihlendirilir.

LRA 1A grubunun erken örneklerinin, MS 4. yüzyılın ikinci yarısı ve MS 5. yüzyılın başları arasında üretildiği bilinmektedir. MS 4. yüzyılın ikinci yarısı- 5. yüzyılın ortaları arasında üretilen LRA 1A'nın LRA 1B grubuna ait geçiş formu olduğu düşünülmektedir.⁴⁹ Mersin 34. Cadde Kazısı'nda tespit edilen LRA 1A örnekleri (Fig. 4, No. 4) dışa çekik, yuvarlaklaştırılmış ağız kenarı, içe doğru hafif daralan bir boyuna sahiptir. İçerisinde kum, az miktarda gümüş mika ve küçük gözenekler görülmektedir. Benzer örnekler; Kourion'da MS 450-600 yüzyıla⁵⁰, Paphos'da MS 5. yüzyıl sonu- 6. yüzyıl başı⁵¹, Kıbrıs Zygi-Petrini'de MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıl⁵², İskenderiye'de MS 4. yüzyılın sonlarına⁵³, Marseille'de MS 4. yüzyıl sonları 5. yüzyıl başı⁵⁴, Parion'da MS 5. yüzyıla⁵⁵, Kilikia Bölgesi'nde Korykos'ta MS 6. yüzyılın başı-7. yüzyılın ortası arasına⁵⁶, Kelenderis'te 4. yüzyılın sonu-5. yüzyılın başı, geç örnekleri ise MS 6. yüzyıla⁵⁷, Elaiussa Sebaste'de MS 5. yüzyıla⁵⁸, Taşucu Amphora Müzesi'nde MS 5-6. yüzyıllara⁵⁹, Soli Pompeipolis'te MS 5. yüzyıla⁶⁰, Kanytellis'te MS 5. yüzyıl-6. yüzyıl başına⁶¹ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı LRA 1A örneği (Fig. 4, No. 4) MS 5. yüzyılın başı- 6. yüzyıl arasına tarihlendirilir.

MS 6-7. yüzyıllar arasına tarihlendirilen LRA 1B amphoraları, 10-12 cm ağız çapına sahip olup, kulpların boyunda birleştiği noktada ayırt edici çıkıntıya sahiptir.⁶² LRA 1A formuna oranla daha bodur gövdeye sahip olan LRA 1B formları 15-20 litre arasında kapasiteye sahiptirler. LRA 1 grubundan en yoğun dağılıma sahip alt tipini oluşturan LRA 1B amphoraları tüm Akdeniz ülkelerine yayılmış, Britanya'dan Etiyopya, Yemen hatta Hindistan'a kadar geniş bir alanda tespit edilmiştir.⁶³ D. Pieri, LRA 1B grubunu iki alt tipe ayırır. LRA 1B 1 formunun 9-12,5 cm ağız çapına ve silindirik boyuna sahip olduğunu ve 6. yüzyılın ilk yarısından itibaren

⁴⁸ Tekocak & Zoroğlu 2013, 451-453, Fig. 13.

⁴⁹ Pieri 2005, 70-72.

⁵⁰ Williams 2005, 160, Fig. 3.

⁵¹ Hayes 2003, 486, Fig. 21a, 223.

⁵² Manning vd. 2000, 247-249, Fig. 13b.

⁵³ Şenol 2000, 370, Kat. No. 180-181.

⁵⁴ Bonifay & Pieri, 1995, 108-109, Fig. 6.

⁵⁵ Akkaş 2020, 195, Kat. No. 28.

⁵⁶ Alkaç 2012, 341, Fig. 4.

⁵⁷ Tekocak & Zoroğlu 2013, 121-122, Fig. 12-27.

⁵⁸ Kızıllarslanoğlu 2016, 353, Kat. No. 54.

⁵⁹ Şenol 2009, 228-229, Kat. No. 52-54.

⁶⁰ Autret vd. 2010, 205, Levha 7.

⁶¹ Alkaç 2015, 153, Fig. 1.

⁶² Pieri 1998, 99. Şenol 2003, 82. Opait 2004, 8-9.

⁶³ Şenol & Cankardeş Şenol 2003, 133. Tomber 2007, 972-984.

üretildiğini aktarmaktadır. LRA 1B 2 formunun dışa dönük, kesik konik bir ağız, merkezden oluklu ve oval kulplara sahip olup MS 6-7. yüzyıllara tarihlendirilmektedir.⁶⁴

LRA 1B amphoraları Mersin 34. Cadde Kazısı'nda en yoğun grubu oluşturur. LR 1 amphoraları D. Pieri'nin tipolojisi dikkate alındığında, LRA 1B 2 alt tipinin özelliklerini yansıtmaktadır. Örneklerin birçoğu hafif dışa çekik ağıza LRA 1B formunun karakteristik özelliği olan boyunda hafif bir çıkıntıya sahiptir. (Fig. 4-5, No. 5-8). Aynı döneme tarihlendirilen (Fig. 5, No. 9) parça ise diğer örneklerden farklı olarak boyun kısmı huni şeklindedir. Ayrıca 34. Cadde Kazısı'nda LRA 1B formuna ait olduğu düşünülen dip parçası, yuvarlatılmış, düğme biçimli uç kısma sahip olup dışa doğru açılmaktadır. (Fig. 5, No. 10).

Bu formların benzerleri Marsilya'da MS 5. yüzyıl ortası-6. yüzyıl başı⁶⁵, Atina Agorası'nda MS 6. yüzyıl başı-7. yüzyıla⁶⁶, Alexandria Greco-Roman Müzesi'nde MS 6-7. yüzyıla⁶⁷, İsrail'de Yafo'da MS 6-7. yüzyıla⁶⁸, Suriye'de Dera'da MS 6-7. yüzyıla⁶⁹, Hindistan'da Arikamedu'da MS 6-7. yüzyıla⁷⁰, Cheronessos'ta MS 6. yüzyıl ikinci yarısı- 7. yüzyıla⁷¹, Kıbrıs Amathous MS 6. yüzyıla⁷², Paphos'ta MS 654-7. yüzyıl ortalarına⁷³ tarihlendirilmiştir.

Kilikia Bölgesi'nde ise benzer örneklerin bulunduğu Kelenderis'te MS 6-7. yüzyıla⁷⁴, Kilisetepe'de MS 6. yüzyıla⁷⁵, Mersin Müzesi'nde MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıla⁷⁶, Taşucu Amphora Müzesi'nde MS 5. yüzyıl sonu-6. yüzyıla⁷⁷, Anamur Müzesi'nde MS 5-7. yüzyıla⁷⁸, Soli Pompeipolis'te MS 5. yüzyıl sonu-7. yüzyıl başına⁷⁹, Kanytellis'te MS 6-7. yüzyıl ortaları⁸⁰, Diocaesarea'da MS 5-7. yüzyıla⁸¹ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı'nda LRA 1B ağız ve dip formları (Fig. 4-5, No. 5-10). MS 6-7. yüzyıl tarihlendirilir.

⁶⁴ Pieri 2005, 75-76.

⁶⁵ Bonifay & Pieri 1995, 107, Fig. 6.

⁶⁶ Robinson 1959, Plate 32, M333.

⁶⁷ Şenol, 2018, Cat. No. 429-434.

⁶⁸ Gendelman 2020, 177, Fig. 8.4.

⁶⁹ Joly & Blanc 1995, 127, Fig. 4.33.

⁷⁰ Tomber 2007, 976, Fig. 5.

⁷¹ Sazanov 2014, 418, Fig. 2, 3, 38.

⁷² Demestica 2013, 175-176, Fig. 3.

⁷³ Hayes 2003, 492, Fig. 25, 264-265.

⁷⁴ Tekocak & Zoroğlu 2013, 140, Fig. 28-34.

⁷⁵ Jackson 2007, 402-403, Cat. No. 1319.

⁷⁶ Şenol & Kerem 2000b, 94, Kat. No. 17.

⁷⁷ Şenol 2009, 147-148, Kat. No. 59-75.

⁷⁸ Zoroğlu vd. 2008, 48, Resim 6.

⁷⁹ Autret vd. 2010, 206, Resim 8.

⁸⁰ Alkaç 2015, 153-154, Fig. 2-11.

⁸¹ Kramer 2012, 31. Taf.48, 386-390.

MS 4-7. yüzyılın ortalarına kadar üretildiği bilinen alt tip (sous type) olarak da adlandırılan LRA 1C'ye⁸² ait 34. Cadde Kazısı'nda iki parça tespit edilmiştir ancak yayın içerisinde bir örneğe yer verilmiştir. (Fig. 5, No. 11). Ucu sivrileştirilmiş dışa çekik ağız kenarına, boyuna geçişte hafif bir çıkıntıya, uzun, dar boyun, boyundan genişleyen yuvarlak formda omuza, oval kesitli ve oluklu kulplara sahiptir. Kulplar ağzın hemen altından başlayıp omuz hizasında birleşmektedir. Gözenekli, yoğun miktarda taşçık, kum, az miktarda gümüş mika ve yüzeyde yoğun kireç görülmektedir (Fig. 5, No. 11).

Benzer örnekler Kıbrıs'ta Amathous'ta MS 7. yüzyıla⁸³, Zygi Petrini MS 6. yüzyıl sonu- 7. yüzyıla⁸⁴, Korinth'te MS 5. yüzyılın ikinci çeyreği-7. yüzyıla⁸⁵, Silifke Müzesi'nde MS 7. yüzyılın ilk yarısına⁸⁶, Taşucu Amphora Müzesi'nde MS 6. yüzyıl sonu- 7. yüzyıla⁸⁷ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı'nda ele geçen LRA 1C olarak bilinen alt tip (Fig. 5, No. 11) MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilir.

Amphora Altlıkları, Huniler ve Tıpa

Sivri ya da yuvarlak dipli ticari amphoraların dik durabilmeleri için amphora altlığı olarak adlandırılan formlara ihtiyaç duyulmaktadır⁸⁸. 34. Cadde Kazısı'nda LRA 1B grubuna ait olduğu anlaşılan amphora altlıkları yuvarlatılmış hafif dışa çekik ağza ve huni şeklinde gövdeye sahiptirler, dışa çekik yuvarlatılmış kaideyle sonlanmaktadır. Hamurlarında pembemsi ve sarımsı tonlar görülmektedir. Katkı maddesi olarak yoğun miktarda taşçık-kum, az miktarda kireç, kuvars ve gümüş mika görülür. Bu amphora altlıklarının örnekleri Kilikia Bölgesi'nde Soli Pompeipolis⁸⁹ ve Elaiussa Sebaste⁹⁰ kentinde görülmektedir. 34. Cadde Kazısı amphora altlıkları için (Fig. 6, No. 12) tarihleme unsuru olarak LRA 1B grubunun yoğunluğu dikkate alınarak MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilir.

34. Cadde Kazısı'nda iki adet huni (Fig. 6, No. 13-14) tespit edilmiştir. Huni Tip 1 uzun bir boyundan ovalleşerek yükselmektedir ve dış kısımda belirgin bir çıkıntı görülmektedir. (Fig. 6, No. 13). Bu örnek, açık yeşilimsi hamur rengine sahip, içerisinde yoğun taşçık-kum, az kireç ve gümüş mika görülür. Huni Tip 2 olarak adlandırılan huni ise uzun düz boyundan hafif çıkıntı yaparak ovalleştiği ve iç kısımda uzun boyun kısmının bittiği yerde derin bir kademe yaparak

⁸² Pieri, 1998, 99-100.

⁸³ Demestica 2013, 177, Fig. 4.

⁸⁴ Rowe 2004, 226, Fig. 103.4.

⁸⁵ Hammond 2015, 518, Fig. 13, 159-161.

⁸⁶ Alkaç 2013, 115, Fig. 10.

⁸⁷ Şenol 2009, 245, Kat. No. 78-79.

⁸⁸ Fırat 2012, 106.

⁸⁹ Autret vd. 2010, 205.

⁹⁰ Kızıllarslanoğlu 2016.

açıldığı görülür. (Fig. 6, No. 14). Bu örnek, açık kırmızımsı hamur rengine sahiptir ve içerisinde orta miktarda kireç, taşçık, az miktarda kum ve gümüş mika görülmektedir.

Huniler, ürünlerin amphora içerisine doldurulmasında kullanılmaktadır.⁹¹ 34. Cadde Kazısı'nda yer alan hunilerin varlığı da bu amaçla kullanıldığını düşündürür. Ancak Geç Antik Dönem'e tarihlenen LRA 1 grubuna dahil benzer örnekler bulunamamıştır. Bunun yanında Atina Agorası'nda⁹² MÖ 1. yüzyıl başları-2. yüzyıl başlarına tarihlendirilen ve Aigai'de⁹³ LR 3 amphoralarına ait MS 3. yüzyılın 2. yarısına ait formlar yer alır. Bu formlara baktığımızda ise daha ince cidarlı olduğu görülür.

Hunilerin tarihlenmesinde ise LR 1 formları üzerinde denemeler yapılarak belirlemiştir. Tip 1 olarak adlandırılan huni örneği (Fig. 6, No. 13) 8-11 cm ağız çapına sahip ağız parçalarından LRA 1A, LRA 1B ve LRA 1C grubuna uyumlu olması nedeniyle bu form MS 5. yüzyılın başı-7. yüzyıl arasına tarihlendirilir. Tip 2 olarak adlandırılan huni formu (Fig. 6, No. 14) 9-12 cm çapına sahip sadece LRA 1B grubuna oturması nedeniyle MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilir.

LRA 1 amphoralarının içerisinde taşınan ürünlerin hava almamaları ve sızdırmamaları için çeşitli şekillerde kapatıldığı bilinmektedir. Bu amaçla amphoralarda genellikle seramik ya da ahşaptan mantar formlu tıplar ya da seramik diskler kullanılmıştır. 34. Cadde'de bir adet pişmiş toprak mantar formlu tıpa tespit edilmiştir (Fig. 6, No. 15). Düz formlu tıpanın hamuru rengi açık kırmızımsı tonlarındadır. Katkı maddesi olarak yoğun kireç, taşçık, kum ve az miktarda gümüş mika görülmektedir. 34. Cadde Kazısı'nda tıpa için (Fig. 6, No. 15) amphora altlık ve huni gibi LRA 1B grubu dikkate alınarak MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilir.

LR 2 Amphorası

DR 24 amphoralarının devamı niteliğinde olan LR 2 amphoraları yaygın olarak MS 4. yüzyıl başı-9. yüzyıl başı arasında kullanılmıştır.⁹⁴ LR 2 amphoralarının kökenleri hakkındaki bilgiler yetersiz olmakla birlikte Kuzey Ege adaları ve Karadeniz kıyıları üretim alanları olarak gösterilmektedir.⁹⁵ Sakız Adası'na komşu olan Samos adasında büyük miktarlarda LRA 2 üretmiş olduğu görülür. Formun, Kuzey Ege'de Halikarnassos civarında üretilmiş olabileceği

⁹¹Doğer 1991, 63, Resim 57. Resimde yer alan huni Atina agorasında bulunmuş olup MÖ 5. yüzyıla tarihlenmektedir.

⁹²Robinson 1959, Plate 18, M9.

⁹³Kızılbuğa 2022, 258-276, Şekil 31, Kat. No. 352.

⁹⁴Şenol 2009, 150-152.

⁹⁵Pieri 2005, 90.

önerilse de henüz Khios ve Samos'taki buluntular dışında bu kanıtlanamamıştır⁹⁶ Kuzey Argolis'te, Kounoupi'de, Porta Cheli (eski Halieis) ile Hermioni arasında yer alan iki fırında LR 2 amphoraları yanı sıra yerli çanak çömlek ürettikleri kesinleşmiştir.⁹⁷ Alandan alınan örnek üzerinden 1983 yılında analiz gerçekleştirilmiştir ancak daha sonra sonuçlardan yararlanmak için karşılaştırmalı bir çalışma yapılmamıştır.

Dağılımına bakıldığında LR 2 formlarının Doğu Akdeniz, Karadeniz, Kuzey Afrika, Britannia'nın batısına kadar yayılım gösterdiği görülmektedir.⁹⁸ Ancak Avrupa'nın iç kesimlerine kadar yayılım göstermediği de görülmektedir.⁹⁹ LR 2 amphoraların LR 1 amphoralarına göre sayısal olarak Akdeniz pazarında az görülmesinin nedeni piyasaya sürülmemelerinden kaynaklı olmalıdır.¹⁰⁰ Hem şarap hem de zeytinyağı taşındığı belirlenen geniş hacimli bu amphoraların 40 litreden 55 litreye kadar farklılık gösteren kapasitelere sahip olduğu görülmektedir.¹⁰¹

Bu amphoralar dışa çekik huni formu ağız kenarına sahiptir. Küresel gövdelidir. Ağız kenarının altından başlayan kısa oval kesitli kulplara ve düğme formu kaideye sahiptir.¹⁰² Araştırmacılar LR 2 amphoralarını form özellikleri, kapasiteleri ve gövde üzerindeki yivlere göre üç gruba ayırarak tipolojik olarak değerlendirmiş ve kronolojik bir sıralama yapmıştır.¹⁰³ LR 2 formlarındaki boyalı yazıtlar genellikle nadirdir ve LRA 1'dekinden daha az gelişmiştir. Galya örnekleri çoğu zaman okunaksızdır ve rengi siyahken Doğu'daki örnekler genelde kırmızıya boyanmış olarak bulunmaktadır. Bunun yanında, kazıma grafitiler daha sık görülmekle birlikte bu tekniğin ikinci kullanım sonucu olduğu düşünülmektedir.¹⁰⁴

34. Cadde kazısında bir adet ağız parçası görülür (Fig. 6, No. 16). Bu örnek, sahip olduğu özelliklerle, D. Pieri'nin¹⁰⁵ yapmış olduğu grupta LRA 2B alt grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda LRA 2B alt tipi içine dahil ettiğimiz parçanın, yuvarlaklaştırılmış içe çekik ağız, huni biçimli boynu, dışa doğru açılan gövdesi, içe doğru

⁹⁶ Pieri 2005, 91.

⁹⁷ Megaw & Jones 1983, Plate 246-247.

⁹⁸ Şenol 2009, 150.

⁹⁹ Kızıllıslanoğlu 2016, 212.

¹⁰⁰ Riley 1980, 118.

¹⁰¹ Şenol 2009, 151.

¹⁰² Şenol 2003, 96.

¹⁰³ Pieri 2005, 85-88. Alt tipleri LRA 2A, LRA 2B, LRA 2C olarak isimlendirmiştir.

¹⁰⁴ Pieri 2005, 90.

¹⁰⁵ Pieri 2005.

daralan boyun yerinde kulp yerleri görülmektedir. Kil yapısına baktığımızda yoğun kireç katkılı, içerisinde küçük taşçık ve küçük gözenekler görülmektedir.

LR 2B amphoraları Parion'da MS 5. yüzyılın ikinci yarısı-6. yüzyıla¹⁰⁶, Phokaia'da MS 4-7. yüzyıla¹⁰⁷, Yassıada'da MS 550 yılına¹⁰⁸, Topraichioi'da MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreğine¹⁰⁹, Romanya'daki Dobruca'da MS 6. yüzyıla¹¹⁰, İspanya'daki Tarraco'da MS 4. yüzyıl başı- 5. yüzyıla¹¹¹, Atina'da MS 4. yüzyılın başı-5. yüzyıl başına¹¹², Tyritake'de MS 4. yüzyıl sonu-6. yüzyıla¹¹³, Butrint'te MS 5-6. yüzyıla¹¹⁴, Elaiussa Sebaste'de MS 5-7. yüzyıl sonuna¹¹⁵, Taşucu Amphora Müzesi'nde MS 7. yüzyıla¹¹⁶ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı örneği (Fig. 6, No. 16) LRA 2B alt tipinde değerlendirilerek MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilir.

LR 4 Amphorası

Boyunsuz, silindirik uzun gövdesi ile tipik Roma amphoralarından ayrılan LR 4 amphoraları literatürde “Gaza amphoraları”¹¹⁷ ya da “Torpido amphoraları”¹¹⁸ olarak da anılmaktadır. MS 1. yüzyılda üretilmeye başlanan LR 4 formu MS 4.-7. yüzyıllarda yoğun bir şekilde ihraç edildiği düşüncesi hakimdir.¹¹⁹ Gaza kökenli olduğu bilinen LR 4 amphoraları Filistin¹²⁰, Pelusium ile Negev arasındaki bölgede¹²¹ ve İsrail'de Bat Galli'de¹²² üretildiği bilinir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde şarap ticaretinde en çok tercih edilen formlardan biri olmasının yanında içerisinde antik kaynaklarda da bahsedilen Gaza beyaz şarabını taşımak için kullanıldığı ve zeytinyağı, susam, balık, buğday gibi ürünlerinde taşınması için kullanıldıkları bilinir.¹²³ Bu sebeple Doğu Akdeniz, Kuzey Afrika, Batı Akdeniz, Balkanlar, Karadeniz gibi birçok bölgede karşımıza çıkmaktadır.¹²⁴

¹⁰⁶ Akkaş 2019, 230, Kat. No. 138.

¹⁰⁷ Fırat 2013, 73, Fig. 16.

¹⁰⁸ Alfen 1996, 18, Fig. 5-6.

¹⁰⁹ Opait 1984, 678, Taf. III. 1

¹¹⁰ Opait 2002, 296, Fig. 10.

¹¹¹ Remola Vallverdu 2016, 340.

¹¹² Kouveli 2014, 759, Fig. 35

¹¹³ Smokotina 2016, 720, Fig. 5.

¹¹⁴ Reynolds 2010, 108, Fig. 5.

¹¹⁵ Kızıllarslanoglu 2016, 396, Kat. No. 215.

¹¹⁶ Şenol 2009, 249, Kat. No. 85

¹¹⁷ Majcherek 1995, 168.

¹¹⁸ Peacock & Williams 1986, 198. Zemer 1978, 62-63.

¹¹⁹ Şenol & Kerem 2000, 90.

¹²⁰ Riley 1979, 219-222.

¹²¹ Majcherek 1995, 165.

¹²² Oren Paskal 2008, 6-33.

¹²³ Pieri 2005, 104-107.

¹²⁴ Pieri 2005, 104-107.

D. Pieri'nin¹²⁵ Galya amphoraları üzerine gerçekleştirdiği çalışmada gövde yapılarına göre LRA 4A ve LRA 4B olarak iki ana tip belirleyerek kendi içinde de alt tipler belirleyerek değerlendirmiştir.¹²⁶ Form ağız kenarı dışa kalınlaştırılmış ve boyunsuzdur. Oval profilli omuzlar üzerinde kulak şeklinde iki yuvarlak kulplara sahiptir. Dış yüzeyinde görülen yivlerin kulp hizasında bulunduğu, dibinin ise yuvarlak profilli ve derin yivli olduğu görülür.¹²⁷ Grubun en tipik özelliklerinden olan boyunsuz olmasının yanında yapım sırasında oluşan omuz ve ağız çevresinde biriken kil topaklarıdır.

34. Cadde'de LR 4 amphoralarına ait 2 adet ağız parçası tespit edilmiştir. Buluntulardan bir örnek B2, diğeri ise B3 alt tipine dahil edilmiştir.

MS 6-7. yüzyılın ikinci yarısı arasında yaygın kullanılan LRA 4B2 formu, yuvarlatılmış dışa çekik ağıza, uzun bir gövdeye, hafif genişletilmiş bir omuza ve koniktir. Yüzey üzerindeki yivler kulp altından başlar bazen de göbeğin ortasında daratılma ve yivlendirme görülmektedir.¹²⁸ 34. Cadde Kazısı'nda bu forma ait bir örnek (Fig. 6, No. 17) yer alır. LRA 4B2 grubuna dahil edilen örnek yuvarlatılmış ağız kenarına, boyunsuz, dışa doğru hafif genişleyen gövdeye sahiptir. Hamur rengi kahverengi tonlarda olup içerisinde az miktarda kireç, gümüş mika ve kum görülmektedir.

Benzer örnekleri Alexandria Greco-Roman Müzesi'nde MS 5-6. yüzyıla¹²⁹, Gan Yavne'de MS 5. yüzyıl ortaları-6. yüzyıla¹³⁰, Capidava'da MS 6-7. yüzyıl başlarına¹³¹, Patara'da MS 5-7. yüzyıla¹³², Silifke Müzesi'nde MS 6. yüzyılın sonuna¹³³, Taşucu Arslan Eyce Amphora Müzesi'nde MS 5-6. yüzyıla¹³⁴, Elaiussa Sebaste'de MS 5-6. yüzyıl¹³⁵ arasına tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı örneği (Fig. 6, No. 17) LRA 4B2 alt tipinde değerlendirilerek MS 5. yüzyılın ikinci yarısı-6. yüzyıl arasına tarihlendirilebilir.

MS 7-8. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen LRA 4B3 olarak adlandırılan alt tip LRA 4B2 formun taklit niteliğindedir. LRA 4B3 formunun gövde yapısında fark görülmezken, dip

¹²⁵ Pieri 2005, 101-114.

¹²⁶ LRA 4A ve LRA 4B olarak iki ana tip belirleyerek kendi içinde de A1-A2, LRA 4B grubunu ise B1-B2-B3 olarak beş alt gruba ayırır. Tip A, kısa boya ve geniş gövdeye sahipken, geç örnekleri olan Tip B'nin boyu uzatılmış ve silindirik şeklini almıştır.

¹²⁷ Pieri 2005, 104.

¹²⁸ Majcherek 1995, 168. Pieri 2005, 105-107.

¹²⁹ Şenol 2018, 460-461, Fig. 382.

¹³⁰ Rapuano 2016, 116, Fig. 1, 5.

¹³¹ Oprüş & Ratiu 2016, Fig. 14.

¹³² Korkut 2007, 164-165.

¹³³ Alkaç 2013, 116, Fig. 11.

¹³⁴ Şenol 2009, 259, Fig. 97.

¹³⁵ Kızıllarslanoglu 2016, 380.

kısmı haricinde yüzeyde yivlendirme yapılmamıştır¹³⁶. 34. Cadde Kazısı'nda yer alan örnekte (Fig. 6, No. 18) yuvarlatılmış hafif dışa çekik, omuza doğru genişleyen gövdeyle birlikte LRA 4B2 alt tipinden (Fig. 6, No. 18) farklı olarak daha dik bir şekilde inen omuz kısmında yiv görülmektedir. Kil yapısında az miktarda kireç, mika, kum ve kuvars görülmektedir.

Benzerleri Gan Yavne'de MS 6.yüzyılın sonu- 7. yüzyıla¹³⁷, Yafu'da MS 6. yüzyıl sonu- 7. yüzyıla¹³⁸, Baramus'ta MS 575-700 yılları arası¹³⁹, Korinth-Panayia'da MS 6. yüzyıl sonu- 7. yüzyıl başı¹⁴⁰, Butrint'te MS 6. yüzyılın ilk yarısı-7. yüzyıla¹⁴¹, Elaiussa Sebaste örnekleri MS 4.- 5. yüzyıl arasına¹⁴², Mersin Müze'si örnekleri MS 6. yüzyılın ikinci yarısı- MS 7. yüzyıla¹⁴³, Taşucu Arslan Eyce Müzesi örnekleri MS 5-6. yüzyıla¹⁴⁴ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı örneği (Fig. 6, No. 18) LRA 4B3 alt tipinde değerlendirilerek MS 5. yüzyıl sonu- 7. yüzyıla tarihlendirilir.

Değerlendirme ve Sonuç

Mersin ili, Yenişehir ilçesinde 34. Cadde üzerindeki 6343 ada 2 parselde 2018 yılında Mersin Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazıları sonucunda çok sayıda farklı seramik grupları tespit edilmiştir. Seramikler ışığında yerleşimin MÖ 7- MS 7. yüzyıla kadar iskân gördüğü anlaşılmaktadır. 34. Cadde Kazısı'nda ele geçen amphoralar yerleşimin ne amaçla kullanıldığı ve ticari ilişkileri hakkında veri sağlar.¹⁴⁵

Çalışmaya 34. Cadde Kazısı'nda ele geçen 126 amphora parçasının 18 tanesi dahil edilmiştir. Roma Dönem'i içerisinde değerlendirilen Kilikia üretimi Pompeii V amphorası MS 1-2. yüzyıla, Zemer 41 amphorası ise MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilir. Roma İmparatorluk Dönem'i içerisinde değerlendirilen bu formlar, sınırlı sayıda olsa da yerleşimin erken sürecini gösterir. Buluntular arasında en yoğun grubu Geç Antik Dönem'e tarihlendirilen amphoralar oluşturmaktadır. Bu sebeple 34. Cadde'de ele geçen Geç Antik Dönem amphoraların değerlendirilmesi yerleşimin kullanım hakkında bilgi verme potansiyeline sahiptir.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde Kilikia Bölgesi'nde ekonomik ve siyasi gelişmelere paralel olarak amphora üretimi artmış ve özellikle, LR 1 olarak adlandırılan

¹³⁶ Pieri 2005, 105-107.

¹³⁷ Rapuano 2016, 116, Figure 1, 6.

¹³⁸ Gendelman 2020, 176, Figure 8, 2.

¹³⁹ Konstantinidou 2012, 176, Figure 3. 55. 2-429.

¹⁴⁰ Hammond 2015, 522, Figure 15, 176.

¹⁴¹ Reynolds 2017, 266, Figure 3, 4.

¹⁴² Ferrazzoli & Ricci 2007, 525. Ferrazzoli 2008, 47. Kızırlanoğlu 2016, 371, Kat. No. 75.

¹⁴³ Şenol & Kerem 2000, Levha 16, 10.

¹⁴⁴ Şenol 2008, 259, Kat. No. 97.

¹⁴⁵ Söğüt 2023, 1-2.

amphoralar yoğun olarak üretilmiştir. MS 4. yüzyılın ilk yarısında görülmeye başlanan LRA 1 amphoralarının üretimini, MS 5. yüzyılda yoğunlaştığı görülür. LRA 1 amphoraları, üretimi ve geniş bir coğrafyaya yayılması açısından Doğu Akdeniz ürünlerinin ticaretini belgeleyen en önemli gruplarından biri olmuştur. 34. Cadde Kazısı'nda 104 adet LRA 1 amphora ağız parçası içerisinde, 1 adet Proto LRA 1, 4 adet LRA 1A, 97 adet LRA 1B ve 2 adet LRA 1C örneği bulunmaktadır. Ağız parçalarının yanında bu gruba ait dip parçaları, amphora altlıkları, huniler ve tıpa da görülmektedir. Çalışma içerisinde yer alan Proto LRA 1 MS 4. yüzyılın ilk yarısı-5. yüzyıl, LRA 1A örnekleri MS 5. yüzyılın başı-6. yüzyıl, LRA 1B ve LRA 1C amphoraları ise MS 6-7. yüzyılları arasına tarihlendirilir. LR 1B amphoralarının yoğun olması nedeniyle amphora altlığı ve tıpa bu grupta değerlendirilerek MS 6-7. yüzyıl arasına tarih önerilmiştir.

34. Cadde Kazısı'nda LR 1 amphora grubuna ait iki adet huni yer alır. Huni Tip 1 ve Huni Tip 2 olarak 2 tipe ayrılmıştır. Hamur ve katkı maddelerinin LR 1 amphora ağız ve dip parçalarıyla benzerlik gösterir. (Fig. 7). Hunilerin tarihlenmesinde 34. Cadde kazısında LR 1 gruplarına ait ağız parçaları üzerinde denemeler yapılarak belirlenmiştir. Huni Tip 1'in LRA 1A, LRA 1B ve LRA 1C formlarına denk gelmesi MS 5. yüzyılın başı-7. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir. Ancak Huni Tip 2, Huni Tip 1'den daha kalın cidarlı ve sadece LRA 1B formu ile örtüşür ve MS 6-7. yüzyıl arasına tarih verilmiştir. 34. Cadde Kazısı'nda hem LRA 1 grubun yoğun olması hem de denemelerin sadece LR 1 formlarına uyumlu olması tarihlemeye önemli etken olmuştur (Fig. 8). Aynı zamanda 34. Cadde Kazısı'nda LRA 1 gruplarına ait parçalar üzerine yapılan mikroskop çalışmaları sonucunda üç farklı hamur rengi tespit edilmiştir. Hamur renklerinden ilki turuncu, pembemsi ve en yoğun grubu oluşturur. İkincisi bej ya da beyazımsı tonlarda, üçüncüsü ise yeşilimsi tonlardadır. Bej ve yeşilimsi tonlar ortalama eşit sayıda ve azdır. Bununla birlikte hamurlarda pişmeden kaynaklı parça içerisinde farklı tonlarda tespit edilmiştir (Fig. 9).

Kilikia üretimi amphoralar dışında Suriye-Filistin üretimi LRA 4 amphoralarından B2 alt tip MS 5. yüzyılın ikinci yarısı-6. yüzyıl sonu, B3 olarak isimlendirilen alt tip ise MS 5. yüzyıl sonu- 7. yüzyıl tarihlendirilir. Ege üretimi LR 2 amphorası ise tek örnektir ve LRA 2B alt tipinde değerlendirilerek MS 6-7. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.

34. Cadde amphoraları içerisinde ele geçen Pompeii V, Zemer 41 dışında LRA 1, LRA 4 ve LRA 2 formları yoğun olarak MS 6-7. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. En yoğun grubu Kilikia üretimi LRA 1B formları oluşturmaktadır. Yerleşimdeki amphoraların 34. Caddeye yakın liman kenti ve amphora fırını olan Soli-Pompeipolis kentinden geldiği düşünülmelidir. Gövde parçalarının üzerinde hiçbir dipintoya rastlanmaması, hunilerin ve destek için amphora altlıklarının varlığı bu alanda tarımsal üretimin varlığını gösterir. 34. Cadde'nin MS 6-7.

yüzyıllarda yoğun olarak kullanıldığı düşüncesi LRA 1B grubunu oluşturan formların yoğun olarak bulunmasının yanı sıra, yakın dönemlere tarihlendirilen LRA 4 ve LRA 2 amphoraların varlığıyla da desteklemektedir. Aynı zamanda MS 6.-7. yüzyıla tarihlendirilen Suriye-Filistin üretimi LRA 4 ve Ege üretimi LRA 2 formlarının varlığı Kilikia Bölgesi'nin bu bölgeler ile ticari ilişkilerini kanıtlar ve destekler niteliktedir.

KATALOG¹⁴⁶

Fig. 4, No. 1- Pompeii V, 2 nolu açma; A. Ç.: 9 cm; H.: 13, 8 cm, H.R.: 2.5 YR 7/4 Light Reddish Brown, A.R.: 5 YR 6/4 Light Reddish Brown, K.M.: Yoğun kum, taşçık, az miktarda gümüş mika ve kireç.

Fig. 4, No. 2- Zemer 41, 1 nolu açma; D. Ç.: 2.3 cm; H.: 7 cm, H.R.: 2.5 YR 6/8 Light Red, A.R.: 2.5 YR 6/8 Light Red, K.M.: Az miktarda kum, kireç ve mika.

Fig. 4, No. 3- Proto LRA 1, 2 nolu açma; A. Ç.: 8 cm; H.: 4 cm, H.R.: 7.5 YR 7/4 Pink, A.R.: 2.5 YR 8/3 Pale Brown, K.M.: Yoğun kum, az miktarda kireç ve mika.

Fig. 4, No. 4- LRA 1A, 1 nolu açma; A. Ç.: 8.4 cm; H.: 7.3 cm, H.R.: 5 YR 6/6 Reddish Yellow, A.R.: 5 YR 8/4 Pink, K.M.: Yoğun kum, kireç ve az miktarda mika.

Fig. 4, No. 5- LRA 1B, 2 nolu açma; A. Ç.: 10.8 cm; H.: 15. 7 cm, H.R.: 2.5 YR 6/8 Light Red, A.R.: 2.5 YR 7/4 Light Reddish Brown, K.M.: Yoğun kum, orta miktarda kireç, gümüş mika.

Fig. 4, No. 6- LRA 1B, 1 nolu açma; A. Ç.: 9.2 cm; H.: 16.7 cm, H.R.: 5 YR 7/4 Pink, A.R.: 5 YR 8/3 Pink, K.M.: Yoğun taşçık, kireç, az miktarda gümüş mika ve kum.

Fig. 5, No. 7- LRA 1B, 1 nolu mezar girişi; A. Ç.: 9.0 cm; H.: 16.4 cm, H.R.: 5 YR 5/6 Yellowish Red, A.R.: 2.5 YR 7/4 Light Reddish Brown, K.M.: Yoğun taşçık, orta mika, kum ve az miktarda kireç.

Fig. 5, No. 8- LRA 1B, Yüzey; A. Ç.: 9.7 cm; H.: 11.3 cm, H.R.: 2.5 YR 6/6 Light Red, A.R.: 7.5 YR 8/4 Pink, K.M.: Yoğun kireç, orta taşçık, kum ve az miktarda gümüş mika.

Fig. 5, No. 9- LRA 1B, 1 nolu açma; A. Ç.: 10.4 cm; H.: 10.9 cm, H.R.: 7.5 YR 7/3 Pink, A.R.: 10 YR 8/3 Very Pale Brown, K.M.: Yoğun taşçık, kireç, kum ve az miktarda gümüş mika.

Fig. 5, No. 10- LRA 1B dip parçası, 1 nolu açma; D. Ç.: 1.2 cm; H.: 6.9 cm, H.R.: 10 YR 8/4 Very Pale Brown, A.R.: 7.5 YR 5/4 Brown, K.M.: Yoğun kum, az miktarda gümüş mika ve kireç.

¹⁴⁶ Kısaltmalar: A.Ç.: Ağız çapı, D.Ç.: Kaide çapı, H.: Yükseklik, H.R.: Hamur, A.R.: Astar, K.M.: Katkı maddesi

Fig. 5, No. 11- LRA 1C, 2 nolu açma; A. Ç.: 8.6 cm; H.: 18 cm, H.R.: 5 YR 6/6 Reddish Yellow, A.R.: 2.5 YR 7/6 Light Red, K.M.: Yoğun kum, az miktarda gümüş mika ve kireç.

Fig. 6, No. 12- Amphora Altlığı, 1 nolu açma; A.Ç.:11.2 cm, D. Ç.: 13.7 cm, H.: 5.3 cm, H.R.: 5 YR 8/2 Pinkish White, A.R.: 10 YR 7/4 Very Pale Brown, K.M.: Yoğun taşçık, az kireç ve mika.

Fig. 6, No. 13- Huni Tip 1, 1 nolu açma; İç Çap: 1.4 cm, Dış çap: 4.4 cm, H.: 12.5 cm, H.R.: 7.5 YR 7/4 Pink, A.R.: 2.5 Y 8/4 Pale Brown, K.M.: Yoğun kum, kireç ve az miktarda gümüş mika.

Fig. 6, No. 14- Huni Tip 2, 1 nolu açma; İç Çap: 2.2 cm, Dış çap: 5.2 cm, H.: 14.1 cm, H.R.: 5 YR 6/6 Reddish Yellow, A.R.: 10 YR 8/3 Very Pale Brown, K.M.: Yoğun kireç, az miktarda kum ve gümüş mika.

Fig. 6, No. 15- Amphora Tıpası, 1 nolu açma; D. Ç.: 2.2 cm; H.: 7.2 cm, H.R.: 2.5 YR 6/6 Light Red, A.R.: 7.5 YR 8/4 Pink, K.M.: Yoğun kum, az kireç ve mika.

Fig. 6, No. 16- LRA 2, 1 nolu açma; A. Ç.: 8.4 cm; H.: 12.3 cm, H.R.: 5 YR 7/4 Pink, A.R.: 5 YR 8/4 Pink, K.M.: Yoğun kum ve orta miktarda kireç.

Fig. 6, No. 17- LRA 4 (Pieri Form B2), 2 nolu açma; A. Ç.: 10.6 cm; H.: 4.4 cm, H.R.: 5 YR 5/6 Yellowish Red, A.R.: 5 YR 6/4 Light Reddish Brown, K.M.: Az miktarda kum, kireç ve mika.

Fig. 6, No. 18- LRA 4 (Pieri Form B3), 2 nolu açma; A. Ç.: 9.6 cm; H.: 5.1 cm, H.R.: 5 YR 5/6 Yellowish Red, A.R.: 5 YR 5/4 Reddish Brown, K.M.: Az miktarda mika, kum, iri kireç parçacıkları ve çok az kuvars.

KAYNAKÇA

Akkaş 2019

Akkaş, İ. (2019). Parion Yamaç Hamamı Ticari Amphora Buluntuları (MÖ 1. yüzyıl-MS 7. yüzyıl). *Arkhaia Anatolika*, 3, 178-243.

Akkaş 2020

Akkaş, İ. (2020). 2008-2009 Yılları Arası Amphora Buluntuları Işığında Parion Antik Kenti Roma ve Erken Bizans/Geç Roma Dönemi Ticari İlişkileri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Mersin.

Alfen 1996

Alfen, P. G. (1996). New Lidght on the 7th c. Yassı Ada Shipwreck: Capacities and Standart Sizes of LRA 1 Amphoras. *Journal of Roman Archaeology*, Vol. 9, 189-213.

Alkaç 2012

Alkaç, E. (2012). Korykos (Kilikia) Yüzey Araştırmalarında Bulunan LRA 1 Amphoraları. *OLBA*, XX, 323-344.

Alkaç 2013

Alkaç, E. (2013). Silifke Müzesi'nden Doğu Akdeniz Amphoraları. *CEDRUS*, I, 107-124.

Alkaç 2015

Alkaç, E. (2015). "Kanytellis Kazısından Late Roman 1 Amphoraları", Ü. Aydınöğlü (Ed.), *Kanytellis (Kanlıdivane) Dağlık Kilikia'da Bir Kırsal Yerleşimin Arkeolojisi*. İstanbul: Ege Yayınları, 149-157.

Autret vd. 2010

Autret, C., Yağcı, R & Rauh, N. K. (2010). Soli Pompeiopolis'te LRA 1 Amphora Fırın Alanı. *ANMED*, 8, 203-207.

Autret & Marangou 2011

Autret, C. & Marangou, A. (2011). L'importation des Amphores Ciliciennes a Chypre a l'epoque Imperiale. *ANATYII O*, 358-366.

Bes 2020

Bes, P. (2020). "Over the Hills and Far Away: Comparing Long-Distance Imported Pottrey at Late Roman Sagalassos and Limyra", A. Mörel, G. Kaşka, H. Köker, M. Kaşka, M. Fırat & S. O. Akgönül (Eds.), *Pisidia Araştırmaları II: Pisidia ve Yakın Çevresinde Üretim, Ticaret ve Ekonomi*. Isparta, 243-260.

Bilir 2017

Bilir, A. (2017). “Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağ’da Kilikya Bölgesi’nde Amphora Üretimi”, P. Pınarcıl, B. Gökçe, M. S. Erkek & S. Çoşkun Kandal (Eds.), Prof. Dr. Recep Yıldırım’a Armağan. Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 219-255.

Bonifay & Pieri 1995

Bonifay, M., & Piéri, D. (1995). Amphores du Ve au VIIe s. à Marseille: nouvelles données sur la typologie et le contenu. *Journal of Roman archaeology*, 8, 94-120.

Böttger 1992

Böttger, B. (1992). Die Kaiserzeitlichen und Spätantiken Amphoren aus dem Kerameikos. *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts*, 1/7, 315-381.

Demestica 2013

Demestica, S. (2013). “Amphora Typologies, Distribution and Trade Patterns: The Case of the Cypriot LR1 Amphorae”, M. L. Lawall&J. Lund (Eds.), *The Transport Amphorae and Trade of Cyprus*, 3, 169-178.

Doğer 1991

Doğer, E. (1991). *Antik Çağda Amphoralar*. İzmir: Sergi Yayınevi.

Elton 2003

Elton, H. W. (2003). The Economy of Cilicia in Late Antiquity. *OLBA*, VIII (Özel Sayı), 173-181.

Empereur & Picon 1989

Empereur, J. Y. & M. Picon M. (1989). Les Regions de Production D'Amphores Impériales en Méditerranée Orientale. *Anfore Romane e Storia Economica: Un Decennio Di Ricerche*, Collection De L'Ecole Française De Rome, 114, 224-248.

Ferrazzoli 2008

Ferrazzoli, A. F. (2008). Economy of Roman Eastren Rough Cilicia: Some Archaeological Indicators, *Bollettino di Archeologia International Congress of Classical Archaeology Meetings between Cultures in the Ancient Mediterranean*, Vol. Speciale, 39-50.

Ferrazzoli & Ricci 2007

Ferrazzoli, A. F. & Ricci, M. (2007). Elaiussa Sebaste: Produzioni e Consumi di una Città della Cilicia tra V e VII Secolo, M. Bonifay & J. C. Treglia (Eds.), *LRCW 2, In Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean: Archaeology and Archaeometry*, *BAR Int. Ser.* 1662 (II), 671-688.

Ferrazzoli & Ricci 2010

Ferrazzoli, A.F. & Ricci, M. (2010). Centro di Produzione delle Anfore LR 1: Elaiussa Sebaste in Cilicia, Gli Impianti, Le Anfore, S. Menchelli, S.Santoro, M. Pasquinucci&G. Guiducci (Eds.), LRCW 3, In Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean: Archaeology and Archaeometry, BAR Int. Ser. 2185 (II), 815-819.

Fırat 2012

Fırat, M. (2012). Phokaia Roma Dönemi Seramikleri: Altlıklar. Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi, XVII, 105-115.

Fırat 2013

Fırat, M. (2013). Phokaia Seramik Çöğlğü Alanı'nda Ele Geçen Amphoralar. MAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8, 69-85.

Gendelman 2020

Gendelman, P. (2020). Pottery Vessels and Stone Artifacts from the Persian, Roman and Byzantine Periods at the French Hospital Compound Yafo (Jaffa). Israiel Antiquities Authority, 157-188.

Hammond 2015

Hammond, M. D. (2015). Late Roman Ceramics from the Panayia Field, Corinth (Late 4th to 7thc.): The Long-distance, Regional and Local Wares in their Economic, Social and Historical Contexts. Missouri University, Columbia.

Hayes 2003

Hayes, J. W. (2003). Hellenistic and Roman Pottery Deposits from the 'Saranda Kolones' Castle Site at Paphos, A. H. S. Megaw (Ed.), The Annual of the British School at Athen, No. 98, 447-516.

Jackson 2007

Jackson, M. (2007). "Pottery from Level One", N. Postgate & D.Thomas (Eds.), In Excavations at Kilisetepe 1994-98: from Bronze Age of Byzantine in Western Cilicia 1, Cambridge, 402-403.

Joly & Blanc 1995

Joly, M. & Blanc, P. M. (1995). "Nouvelles donnees sur la Ceramique de Bosra", H. Meyza&J. Mynarczyk (Eds.), Hellenistic and Roman in the Eastern Mediterranean Advances in Scientific Studies, Acts of the II Nieborow Pottery, 111-134.

Jones 1950

Jones, F. F. (1950). "The Potter", H. Goldman (Ed.), *Excavations at Gözlükule-Tarsus, Vol I-II, The Hellenistic and Roman Periods*, New Jersey, 149-296.

Kızıarslanoğlu 2016

Kızıarslanoğlu, H. A. (2016). *Antik Çağ'da Elaiussa Sebaste'nin Amphora Üretimi ve Ticari İlişkileri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Kızıarslanoğlu 2019

Kızıarslanoğlu, H. A. (2019). Kilikia Bölgesi Roma Dönemi Üretimi: Pompeii V Amphorası ve Elaiussa Sebaste Buluntuları. *Seramik Araştırmaları Dergisi*, Sayı 1, 54-71.

Kızıarslanoğlu & Aytek 2018

Kızıarslanoğlu, H. A. & Aytek, A. İ. (2018). Elaiussa Sebaste Üretimi Geç Roma Amphoralarının Geleneksel Tipoloji ve Geometrik Morfometrik Analizlerle Değerlendirilmesi. *MASROP*, 12/2, 16-44.

Kızıarslanoğlu 2023

Kızıarslanoğlu, H. A. (2023). "Antiochia ad Cragum, Pinched Handle/Zemer 41/Agora M239 Amphora Üretimi: Tipolojik Özellikleri ve Varyasyonları", M. Bulut (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Güncel Tartışmalar 14*, Ankara: Bidge Yayınları, 1674-1705.

Kızıbuğa 2022

Kızıbuğa, B. (2022). *Aigai'dan Ele Geçen LR 3 Tipi Amphoralar. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Ege Üniversitesi, İzmir.

Konstantinidou 2012

Konstantinidou, A. (2012). *Ceramics and Life in the Old Monastery of Baramus in the Wadi al-Natron, Egypt (4th- 9th c.)*. (Unpublished Doctoral Dissertation), Leiden University, Leiden.

Korkut 2007

Korkut, T. (2007). *Die Spatantike und Frühbyzantinische Keramik aus Patara*, B. Böhlendorf, A. A. O. Uysal & J. Witte Orr (Eds.), *Late Antique and Medieval Pottery and Tires in Mediterranean Archaeological Contexts*, *BYZAS*, 7, 147-168.

Kouveli 2014

Kouveli, A. G. (2014). *Excavation for the New Acropolis Museum in Athens: Amphorae from a Domestic Well of a Late Roman House*, N. Poulou, Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.), *LRCW 4. Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares*

and Amphorae in the Mediterranean, Archaeology and Archaeometry, The Mediterranean: a market without frontiers, Volume I, BAR Int. Ser. 2616, 749-759.

Kramer 2012

Kramer, N. (2012). *Keramik und Kleinfunde aus Diokaisareia*. Berlin, 2012.

Majcherek 1995

Majcherek, G. (1995). *Gazan Amphorae. Typology Reconsidered, Hellenistic and Roman Pottery in the Eastern Mediterranean*, Nieborow.

Majcherek & Taha 2004

Majcherek, G. & Taha, A. (2004). Roman and Byzantine Layers at Umm El-Tlel. Syria 81, 229-248.

Manning vd. 2000

Manning, S. W, Monks, S. J, Swell, D. A. & Demestica, S. (2000). Late Roman Type 1A Amphora Production at the Late Roman site of Zygi-Petrini, Cyprus. Department of Antiquities Cyprus, Cyprus.

Megaw & Jones 1983

Megaw, A. H. S. & Jones, R. E. (1983). *Byzantine and Allied Pottery: A Contribution by Chemical Analysis to Problems of Origin and Distribution*. BSA, Volume 78, 245-247.

Opait 1984

Opait, A. (1984). Beobachtungen zur Entwicklung der Zwei Amphoratypen. *Peuce*, 9, 311- 327.

Opait 2002

Opait, A. (2002). The Eastern Mediterranean Amphorae in the Province of Scythia. J. Eiring & J. Lund (Eds.), *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean*, Acts of the International Colloquium at the Danish Institute at Athens, Volume 5, 293-308.

Opait 2004

Opait, A. (2004). *Local and Imported Ceramics in the Roman Province of Scythia (4th-6th centuries AD)*. BAR Int. Ser. 1274, Oxford.

Opait 2010

Opait, A. (2010). On the origin of Carthage LR Amphora. (S. Menchelli, S. Santoro, M. Paquinucci & G. Guiducci (Eds.) *LRCW 3, Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares*

and Amphorae in the Mediterranean: Archaeology and Archaeometry, British Archaeological Reports 2185, Volume II, 1015-1022.

Opait & Paraschiv 2013

Opait, A. & Paraschiv, D. (2013). “On the Wine, Olive Oil and Fish Supply of the Countryside in Roman Dobroudja (1st-3rd Centuries AD)” Buzoianu, L. Dupont, P. & Lungu, V. (Eds.), Production and Trade of Amphorae in the Black Sea, PATABS III, Costanta.

Opriş & Ratiu 2016

Opriş, J. C. & Ratiu, A. (2016). An Early Byzantine Amphorae Deposit from Capidava. Journal of Ancient History and Archeology, 3/1, 24-42.

Oren Paskal 2008

Oren Paskal, M. (2008). “Excavation in Bat Galim: The Pottery”, M. Artzy vd. (Eds.), Contract Archaeology Reports III: Reports and Studies of the Recanati Institute for Maritime Studies Excavations, Haifa, 32-53.

Peacock & Williams 1986

Peacock, D. P. S. & Williams, D. F. (1986). Amphorae and the Roman Economy: An Introductory Guide, London.

Pieri 1998

Pieri, D. (1998). Les importations d’amphores orientales en Gaule Méridionale Durant l’Antiquité Tardive et le Haut Moyen Âge (IVe-VIIe siècle après J.-C.) Typologie, Chronologie et Contenu. SFECAG, Actes du Congrès d’Istres (21-24 mai 1998), 97-106.

Pieri 2005

Pieri, D. (2005). Le Commerce du vin Oriental, A l’Epoque Byzantine (V-VIIe Siecles), Le Temoignage des Amphores en Gaule. Institute Français du Proche-Orien, Beyrouth, 2005.

Rapuano 2016

Rapuano, Y. (2016). The Pottery from the Church of Bishop Johannes at Horbat Barga, Gan Yavne. Atiqot, 84, 115-118.

Rauh & Slane 2000

Rauh N. K. & Slane, K. W. (2000). Possible Amphora Kiln Sites in Rough Cilicia. Journal of Roman Archaeology (JRA), Volume 13, 319-330.

Remola Vallverdu 2016

Remola Vallverdu, J-A. (2016). “Lusitanian Amphorae in Tarraco (3rd-5th Century AD)”, I. V. Pinto, R. R. Almeida & A. Martin (Eds.), *Lusitanian Amphorae: Production and Distribution*, Lisbon, 333-343.

Reynolds 1993

Reynolds, P. (1993). *Settlement and Pottery in the Vinalopoi valley (Alicante-Spain) A.D.*, BAR Int. Ser. S588, Oxford.

Reynolds 2005

Reynolds, P. (2005). *Levantine Amphorae from Cilicia to Gaza: A Typology and Analysis of Regional Production Trends from the 1st to 7th centuries*. J. M. Gurt i Esparraguera, J. Buxeda i Garrigós & M. A. Cau Ontiveros (Eds.), LRCW 1. *Late Roman Coarse Wares and Amphorae in the Mediterranean.*, BAR Int. Ser. 1340, Volume II, 563-611.

Reynolds 2010

Reynolds, P. (2010). *Trade networks of the East, 3rd to 7th Centuries: the view from Beirut (Lebanon) and Butrint (Albania) (Fine Wares, Amphorae and Kitchenwares)*. S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci & G. Guiducci (Eds.), LRCW 3, *In Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean: Archaeology and Archaeometry*, BAR Int. Ser. 2185 (II), 89-114.

Reynolds 2017

Reynolds, P. (2017). “*Butrint in the Late 6th to 7th Centuries: Contexts, Sequences and Ceramics*”, J. Mitchell, J. Moreland & B. Leal (Eds.), *Encounters, Excavations and Argosies Essays for Richard Hodges*, Oxford, 262-274.

Riley 1979

Riley, J. A. (1979). *Typology of the Hellenistic and Roman Coarse Pottery of Berenice, Amphoras*. A. Lloyd (Ed.), *Excavations at Sidi Khrebish, Benghazi (Berenice)*, Suppl. to *Libya Antiqua* V, Vol. II, 91-467.

Riley 1980

Riley, J. (1980). *New Light on Relations Between the Eastern Mediterranean and Carthage in the Vandal and Byzantine Periods: The Evidence from the University of Michigan Excavations*. Actes colloque sur la ceramique Carthage, 23-24 Juin, 111-122.

Robinson 1959

Robinson, H. S. (1959). *Pottery of the Roman Period: Chronology*. The Athenian Agora Vol. 5, American School of Classical Studies at Athens.

Rowe 2004

Rowe, A. H. (2004). *Nea paphos: Reconsidering Late Roman Cyprus: Using New Material from Nea Paphos to Review Current Artefact Typologies*, (Unpublished Doctoral Dissertation), University of Sydney, Sydney.

Sazanov 2014

Sazanov, A. (2014). *The Deposit of the end of the 6th Century AD from Chersonesos (Crimea)*. N. Poulou Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.), LRCW 4, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean, Archaeology and Archaeometry, The Mediterranean: a market without frontiers*, BAR International Series 2616, Volume I, 411-423.

Smokotina 2016

Smokotina, A. (2016). *Late Roman Amphorae from Tyritake*. *Rei Cretarie Romanae Favtorvm*, ACTA 44, 715-724.

Şenol & Kerem 2000

Şenol, A. K. & Kerem, F. *İçel Müzesinde Bulunan Bir Grup Amphora*. OLBA, III, 83-114.

Şenol 2000

Şenol, A. K. (2000). *İskenderiye Kazılarında Ele Geçen Amphoralar Işığında Kentin Roma Dönemi Şarap, Zeytinyağı, Salamura Balık ve Sos Ticareti*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, İzmir.

Şenol 2003

Şenol, A. K. (2003). *Marmaris Müzesi Ticari Amphoraları*, Ankara.

Şenol 2009

Şenol, A. K. (2009). *Taşucu Aslan Eyce Amphora Müzesi*, Mersin.

Şenol 2018

Şenol, A. K. (2018). *Commercial Amphorae in the Graeco-Roman Museum of Alexandria*. *Alexandria: Centre d'Etudes Alexandrines*.

Şenol & Cankardeş Şenol 2003

Şenol, A. K. & Cankardeş Şenol, G. (2003). *Commercial Ties of Cilicia by Means of Hellenistic and Roman Amphora*. OLBA, VII, 119-143.

Tekocak & Zoroğlu 2013

Tekocak, M. & Zoroğlu, L. (2013). *Kelenderis'te Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Ticari Amphorası ve Düşündürdükleri*. OLBA, XXI, 97-140.

Tomber 2007

Tomber, R. (2007). Rome and Mesopotamia-Importers into India in the First Millennium AD. *Antiquity*, 81, 972-988.

Williams 1989

Williams, C. (1989). *Anemurium, The Roman and Early Byzantine Pottery*. Wetteren, 1989.

Williams 2005

Williams, D. F. (2005). ‘‘Late Roman Amphora 1: A Study of Diversification’’, M.B. Briese & L.E. Vaag (Eds.), *Trade Relations in the Eastern Mediterranean from the Late Hellenistic Period to Late Antiquity: The Ceramic Evidence*, *Halicarnassian Studies* 3, Denmark, 157-167.

Williams & Lund 2013

Williams, D. F. & Lund, J. (2013). ‘‘Petrological Analyses of ‘‘Pinched-Handle’’, M. L. Lawall & J. Lund (Eds.), *Amphorae from the Akamas Peninsula, Western Cyprus. The Transport Amphorae and Trade of Cyprus*, Aarhus, 156-164.

Zemer 1978

Zemer, A. (1978). *Storage Jars In Ancient Sea Trade*. The National Maritime Museum, Haifa.

Zoroğlu vd. 2008

Zoroğlu, L., Dillon, M., Yakınlar, D. & Rauh, N. (2008). *Anamur Arkeoloji Müzesi’ndeki Amfora Araştırmaları Raporu*. *AST*, 26/2, 33-50.

FİGÜRLER

Fig. 1: Mersin 34. Caddé'nin Konumu.

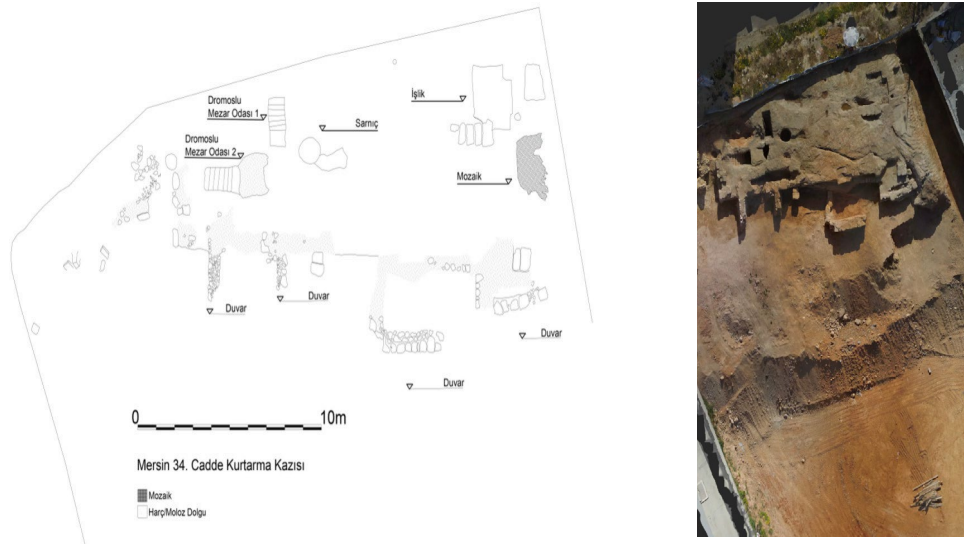

Fig. 2: 34. Caddé Kazısı sonucu ortaya çıkarılan plan ve kazı alanı.

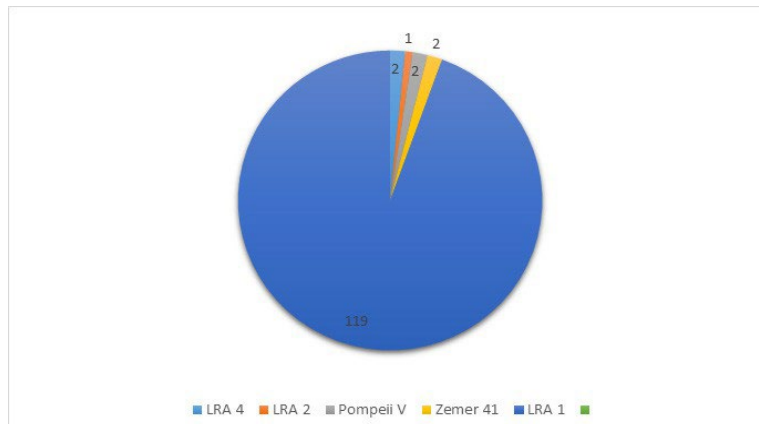

Fig. 3: 34. Caddé Kazısı Amphoralarının istatistiksel dağılımı.

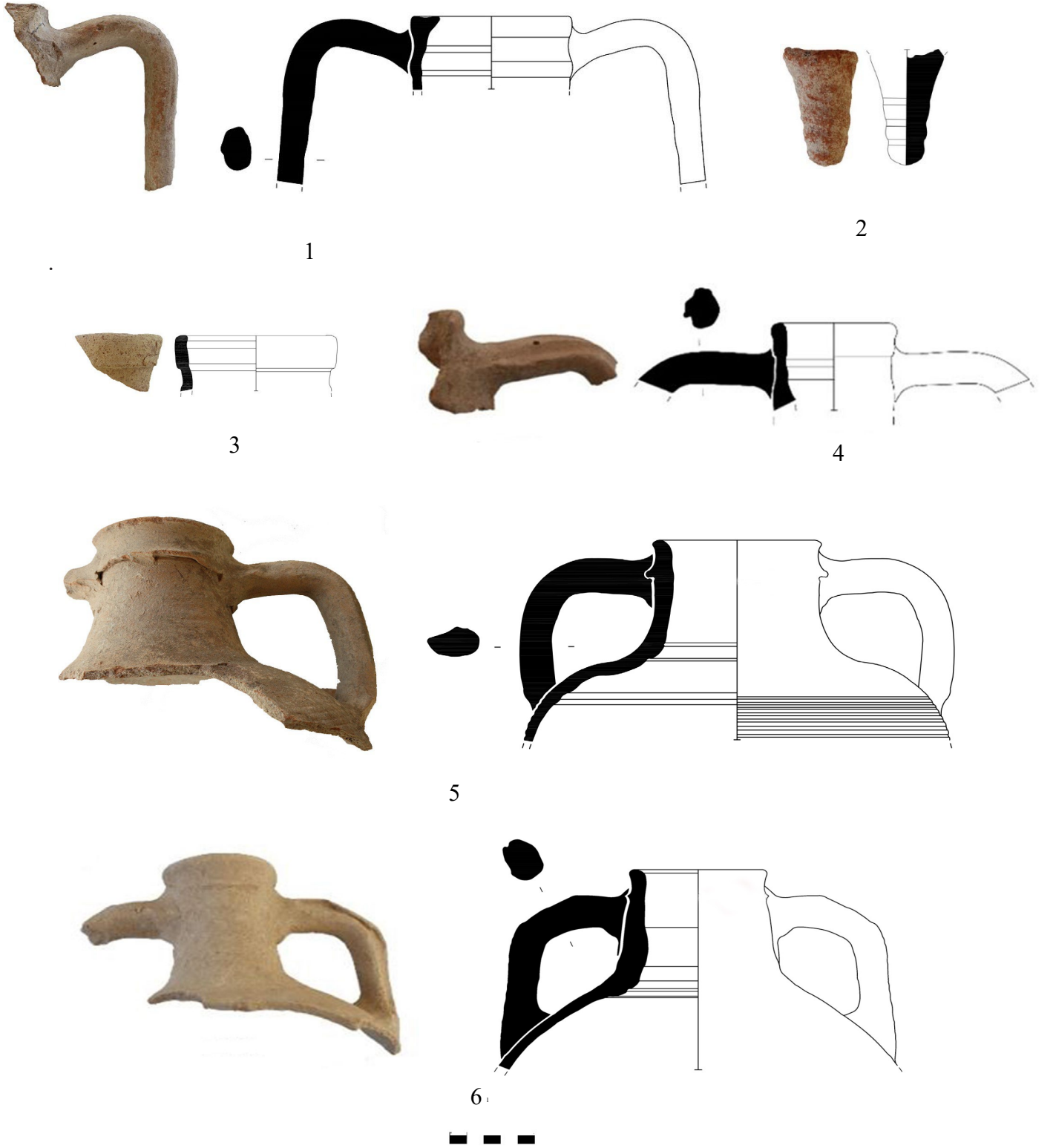

Fig.4: 1-Pompeii V, 2-Zemer 41, 3-Proto LR 1, 4-LR 1A, 5/6- LR 1B amphoraları.

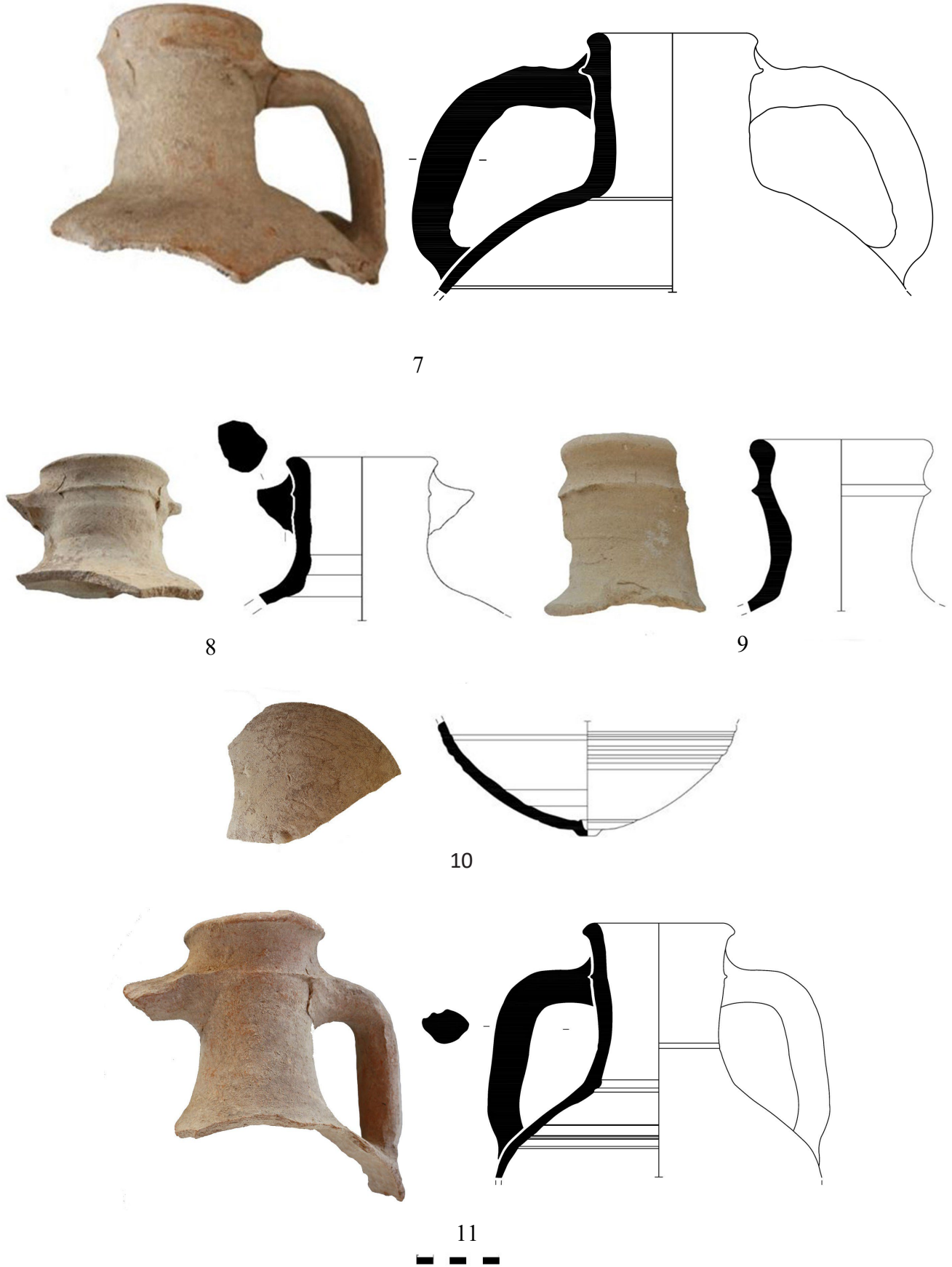

Fig. 5: 7/9-LRA 1B, 10-LRA 1B dip, 11-LRA 1C

Fig. 6: 12-Amphora altlığı, 13/14-Huni, 15-Tıpa, 16-LR 2 Amphoraları 17/18-LR 4.

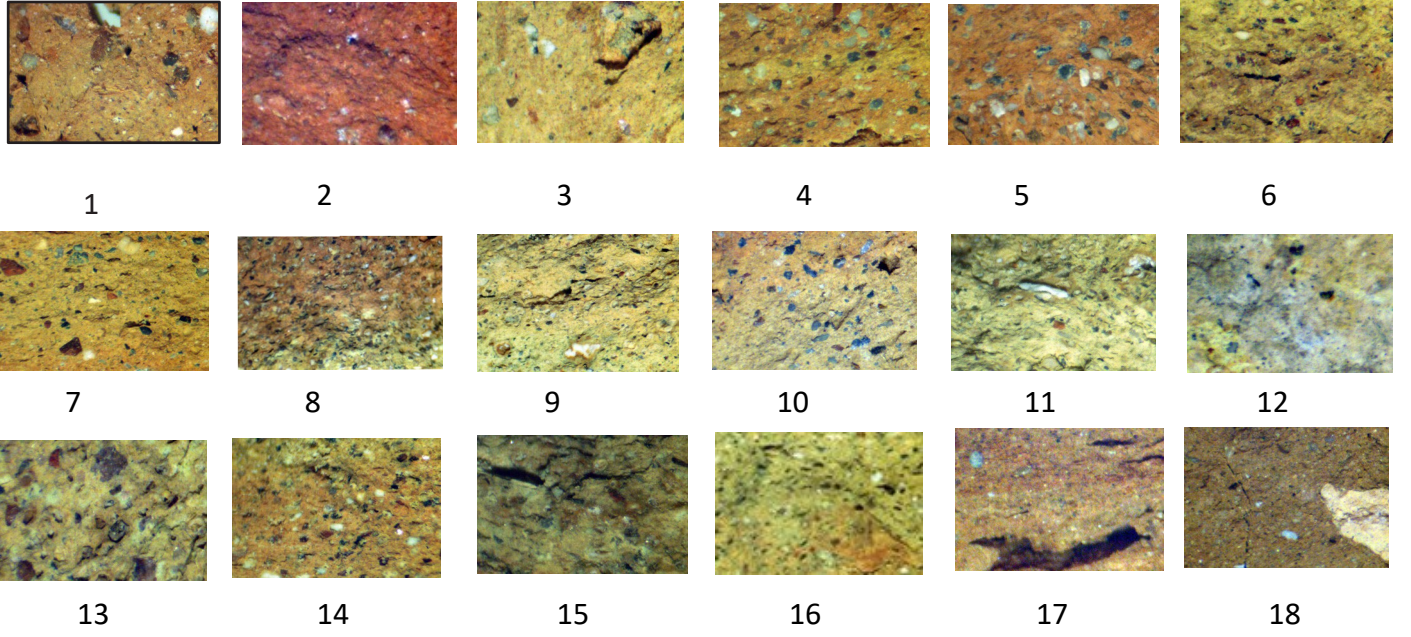

Fig. 7: Çalışma içerisinde yer alan amphoraların mikroskopik hamur çekimleri.

Fig. 8: 6, 7, 12 ve 13 nolu parçalar üzerinde yapılan restitüsyon çalışması.

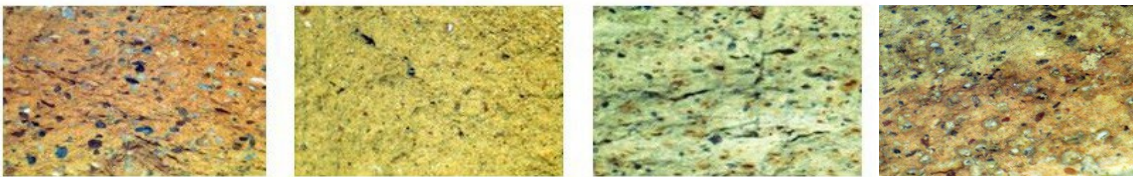

Fig. 9: 34. Cadde kazısı LRA 1 Amphoralarının hamur renkleri